

2. Лісова Н. Примусове вилучення майна військовою адміністрацією: чи законно? 2025. URL: <https://pravo-ua.com/neruhomist/prymusove-vyluchennya-majna-vijskovoyu-administracziyeyu-chy-zakonno/> (дата звернення: 09.04.2026)
3. Позовна давність повертається: що змінює Закон №4434-IX. 2025. URL: <https://unba.org.ua/publications/10758-pozovna-davnist-povertaet-sya-sho-zminyue-zakon-4434-ih.html> (дата звернення: 09.04.2026)
4. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 09.04.2026)

ГУЗЕ Костянтин Анатолійович,
кандидат юридичних наук
асистент кафедри цивільної юстиції та
адвокатури Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

НЕДОТРИМАННЯ СУДАМИ РОЗУМНИХ СТРОКІВ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДЕЯКІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Згідно ч. 2 ст. 129 Конституції України основними засадами судочинства є, зокрема, розумні строки розгляду справи судом. Аналогічні положення передбачені у п. 10 ч. 3 ст. 2 ЦПК України. Крім того, у цивільному процесуальному законодавстві закріплюється, що строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню цивільного судочинства (ч. 2 ст. 121 ЦПК України).

Варто зазначити, що зміст поняття «розумний строк судового розгляду» на законодавчому рівні є невизначеним та оціночним, що надає суду (судді) можливість дискреційно тлумачити цю категорію й створює передумови для безпідставного зволікання ним із розглядом справи. Очевидно, що така «розмитість» не кореспондується з методом процесуального права, як правового режиму у сфері правосуддя з властивою йому чітко визначеною процесуальною формою [1, с. 91, 95; 2, с. 21]. А в умовах воєнного стану ця проблема набуває більш гострого характеру.

Так, згідно звітів загальних судів про розгляд судових справ за 2025 рік в порядку цивільного судочинства відсоток справ та матеріалів, термін проходження яких триває понад один рік у місцевих судах складає 10,4 %, в апеляційних – 6,7 %. Зокрема, в місцевих судах розглядається понад 1 рік до 2 років – 5532 справ, понад 2 роки – 4168 справ. В апеляційних судах розглядається понад 1 рік до 2 років – 2507 справ, понад 2 роки – 373 справ, понад 3 роки – 306 справ [3,4].

Підвищення ефективності дотримання судами розумних строків судового розгляду вимагає закріплення на законодавчому рівні єдиних і чітких критеріїв оцінки відповідної правової категорії. Фундаментом для цього можуть слугувати

висновки ЄСПЛ, які сформульовані у його прецедентній практиці щодо критеріїв оцінки розумності тривалості судового провадження. До таких Суд відносить наступні обставини: складність справи; поведінка заявника; поведінка державних органів; значення для заявника питання, яке перебуває на розгляді суду, або особливе становище сторони в процесі [5, с. 533].

Вищезазначені Судом критерії оцінки розумності тривалості судового провадження на національному законодавчому рівні потребують подальшої деталізації та закріплення. Джерелом у цьому може слугувати практика Верховного Суду.

Наприклад, у постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2024 року по справі № 990SCGC/20/24 зазначається, що основними засадами судочинства є, зокрема, розумні строки розгляду справи судом. При цьому, критеріями оцінки належності поведінки судді у цьому аспекті можуть слугувати: своєчасність призначення справи до розгляду; величина інтервалів між судовими засіданнями; обґрунтованість відкладення розгляду справи чи оголошення перерв у судовому засіданні; повнота підготовки справ до розгляду; повнота вжитих суддею заходів щодо усунення обставин, які унеможливають розгляд справи чи спричиняють його затягування; належність та дієвість контролю з боку судді за виконанням службових обов'язків працівниками суду, у тому числі щодо формування та надіслання судових повісток / кореспонденції, за своєчасністю виконання запитів суду іншими органами тощо (пункт 102) [6].

При визначенні критеріїв оцінки дотримання судами розумних строків судового розгляду, заслуговують на увагу й висновки суддів Великої Палати Верховного Суду Ступак О. В., Воробйової І. А., Мазура М. В., Погрібного С. О., Ткачука О. С., що зазначені у пункті 40 окремої думки на постанову Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2024 року у справі № 990SCGC/20/24. Зокрема, суддями наголошується, що критерії дотримання суддею процесуальних строків розгляду й постановлення рішення суду потрібно оцінювати комплексно, з урахуванням ґрунтового аналізу: змісту дій або бездіяльності судді в контексті його посадових обов'язків; приписів чинного законодавства, що регламентують процесуальні строки та зміни цих строків, обумовлені особливими та надзвичайними обставинами в державі; практики ЄСПЛ, яка тлумачить категорію розумності тривалості судового провадження; статистичних даних щодо кількості розглянутих суддею справ протягом строку, порівняно із середньою кількістю справ, розглянутих суддями відповідного суду/відповідного регіону за аналогічний період, а також офіційно затвердженими вищими органами суддівського врядування нормативами суддівського навантаження; об'єктивних обставин функціонування системи правосуддя протягом періоду, що аналізується, зокрема карантинних обмежень, а також обмежень, зумовлених дією правового режиму воєнного стану, веденням активних бойових дій на певній території тощо [7].

Впровадження в національному законодавстві вищезазначених критеріїв, а також комплексний аналіз за ними оперативності розгляду кожним суддею цивільних справ, буде сприяти дотриманню національними судами розумних строків судового розгляду в цивільному судочинстві в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Курс цивільного процесу: підручник / [В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.]; за ред. проф. В. В. Комарова. Х. : Право, 2011. 1352 с.
2. Цивільний процес: навч. посіб. для підгот. до іспитів / [М. В. Жушман, Т. А. Цувіна, О. І. Попов та ін.]. Харків: Право, 2024. 288 с.
3. Звіт місцевих загальних судів про розгляд судових справ за 2025 рік. URL:https://court.gov.ua/storage/portal/main_site/zvit_2025/1%20%D0%BC%D0%B7%D1%81_4.2025.xls
4. Звіт апеляційних судів про розгляд судових справ за 2025 рік. URL:https://court.gov.ua/storage/portal/main_site/zvit_2025/2%20%D0%B0%D0%B7%D1%81_4.2025.xls
5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 10.: Цивільний процес. Харків: Право, 2025. 872 с.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 990SCGC/20/24 від 12 грудня 2024 року. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124561042>
7. Окрема думка на постанову Великої Палати Верховного Суду у справі № 990SCGC/20/24 від 12 грудня 2024 року. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124596799>

ГУЛЯЄВ Євген Євгенович,

аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності
та національної безпеки

Національна академія внутрішніх справ,

м. Київ

**МІЖВІДОМЧА ВЗАЄМОДІЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ
НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ**

У сучасних умовах тема військових кримінальних правопорушень має не лише юридичне, а й практичне значення. Від того, наскільки швидко і правильно будуть зафіксовані обставини правопорушення, залежить не тільки покарання винної особи, а й стан військової дисципліни, довіра до командування та боєздатність підрозділу. У науковій літературі підкреслюється, що військовими кримінальними правопорушеннями є діяння проти встановленого законом порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними або резервістами під час зборів [4, с. 11]. Саме тому документування таких злочинів має свою специфіку: тут важливі не лише загальні правила документування в оперативно-розшуковій діяльності, а й знання особливостей служби, підпорядкування, бойової обстановки та внутрішнього порядку у військовій частині.